

NORDHUNGARIA INFORMO

**Informilo de „Király Lajos” Esperanto Amika Rondo
Miskolc**

ÉSZAKMAGYARORSZÁGI HÍR

**A „Király Lajos” Eszperantó Baráti Kör Tájékoztatója
Miskolc**

2006. április
2006. aprilo

Tavaszcélás.....	2
Atendo de la printempo	2
Az áprilisi rendkívüli nevezetes napok és világnapok közül érdekes számunkra például:	2
El inter la aprilmonataj grandsignifaj tagoj kaj mondotagoj interesaj estas por ni ekzemple:.....	3
Rabszolgái vagy gyermekei vagyunk-e a Földnek?.....	3
Sklavoj aŭ idoj de Tero ni estas?	4
1. La komenco.....	4
2. La vivularo	4
1. A kezdet.....	5
2. Az élővilág	5
3. La fenomeno Homo	5
3. Az Emberi jelenség.....	6
4. Epokoj de Ŝtono, Kupro, Bronzo kaj Fero	7
4. A Kő-, Réz-, Bronz- és Vas-kor	8
Kalendárium	10
Nagymama meséli, hogy: Avinjo rakontas, ke:	12
MAGYARORSZÁGI KIRÁNDULÁSOK	13
Újabb felvirágzás. Mátyás és Beatrix korában.....	13
HUNGARLANDAJ EKSKURSOJ	14
Nova prospero en epoko de reĝo Matiaso kaj Beatrix	14
Itthon történt még márciusban	14
Enlande okazis ankoraŭ en marto	14
Megemlékezés II. Rákóczi Ferenc születésének 330.évfordulójáról.....	17
A programok:	17
Rememoro pri la 330. jara datreveno de la naskiĝo de Ferenc Rákóczi la dua	18
Programoj estis:.....	19
KONZULTÁCIÓ	20
KONSULTIĜO	21
Tudja Ön, hogy mikor van Húsvét és miért éppen akkor?	22
Ĉu vi scias kiam estas Pasko kaj kial ĝuste tiam?	23
Utazás Kínába.....	24
Vojaĝo al Ĉinio	25

Tavaszcímzés

Tavaszi hónapok a március, április, május, melyek során megújul az élővilág. Saját magunk és környezetünk megújulásához mi is hozzájárulunk. Indul a kertekben és kint a szántóföldeken is a tavaszi munka. Ilyenkor kell elvégezni a vetést, a dugványozást, a palántázást, a gyümölcsfák metszését és a lemosó permetezést, hogy az ősszel megbújt kártevőktől megvédjük növényeinket. A célszerű megújulásban nekünk is részt kell vennünk saját magunk egészsége érdekében. Nem koplalásról, hanem ésszerű táplálkozásról és böjtről érdemes beszélni. A böjt csodákat képes tenni. Böjtolni többféleképpen lehet. Minden embernek ismernie kell a saját egészségi állapotát. Ki kell kérnie szakember tanácsát. A böjt alatt megszabadulhatunk nem csak a fölösleges zsiroktól a testünkön, hanem az általános kellemetlen közérzetünköt is. Amikor a mérgeanyagok eltávoznak a szervezetünkötől, érezhetünk fejfájást, szédülést, de ez a rossz közérzet hamar elmúlik. Az okos böjtölés segít megerősíteni az életerőnköt, segíti a véráramlást, az emésztést, megszépül a bőr. Felfrissül a szív, az agy, és a lélek. Ha mellette még rendszeres testgyakorlást is végzünk, nem kell külön vitaminokat szedniünk mert mi magunk is elő tudjuk segíteni a táplálékok vitamintartalmának a szervezetünkbe való gyors beépülését.

Pásztor Lászlóné

Atendo de la printempo

La printempaj monatoj estas marto, aprilo, majo, dum kiuj renoviĝas la vivantaro. Ankaŭ ni povas aldoni multe al nia propra renoviĝo kaj al tiu de nia ĉirkaŭaĵo. Kaj en la ĝardenoj, kaj sur la kampoj startas la printempa laborado. Ĉi tiam oni devas plenumi la semitadon, la markoton, lastikon, la plantadojn. Krome la tajlon de fruktoarboj kaj iliajn sublavan ŝprucigon per la speciala ŝprucaldonaĵo tial, ke ni mortigu la damaĝinsektojn kaŝiĝintajn dum aŭtuno kaj tiel savu niajn kreskaĵojn. En la laŭcela renoviĝo, refreŝiĝo ankaŭ ni mem devas helpi ne nur nian ĉirkaŭaĵon, sed ankaŭ nian organismon. Ne temas pri malsatado, sed meritas paroli pri racia memnutrado kaj pri fastado. La fasto povas esti miraklojn. Fasti eblas diversmaniere. Ĉiu homo devas koni sian organismon kaj devas peti konsilojn de fakulo. Dum la fasto ni povas liberiĝi ne nur de niaj superfluaĵoj, sed ankaŭ de nia ĝenerala malbona sintento. Kiam la toksaj materialoj foriĝas el nia organismo, ni povas senti kapdoloron aŭ kapturni ĝon. Sed tiuj baldaŭe foriĝas, forpasas. La saĝa fastado helpas plifortigi nian vivoforton, helpas la sangocirkuladon, la digeston, plibeliĝas la haŭto. Refreŝiĝas la koro, la menso, la animo. Se ni faras ankaŭ korpoekzercadon regule, ni ne devas manĝi apartajn vitaminojn, ĉar ni mem povas helpi la rapidan enkonstruiĝon de la vitaminhavo de la nutraĵoj en nian organismon.

Az áprilisi rendkívüli nevezetes napok és világnapok közül érdekes számunkra például:

Április 4	Magyarország számára ekkor ért véget a II.világháború
Április 11	A Magyar Költészet napja
Április 16-17	Húsvét
Április 18	Nemzetközi műemléki nap
Április 22	A Föld napja
Április 23	A Könyv napja és a Szerzői jogok Világnapja
Április 24	A Testvérvárosok Világnapja...

El inter la aprilmonataj grandsignifaj tagoj kaj mondotagoj interesaj estas por ni ekzemple:

Aprilo 4	Por Hungario tiam finiĝis la dua mondmilito
Aprilo 11	Tago de la Hungara Poezio
Aprilo 16-17	Pasko
Aprilo 18	Internacia Tago de Artobjektoj
Aprilo 22	Tago de la Tero
Aprilo 23	Tago de la Libro kaj Mondotago de la Kopirajtoj
Aprilo 24	Mondotago de la Ĝemelurboj...ktp.

A testvérvárosok Világnapja alkalmából üdvözljük Miskolc testvérvárosait és azok eszperantistáit: a szlovákiai Kassán / Košicében és a finnországi Tamperében!

Okaze de la Mondotago de la Ĝemelurboj: ni salutas la ĝemelurbojn de Miskolc kaj la tie vivantajn geesperantistojn: en la slovakia Košice kaj en la finnlanda Tampere!

A Föld Napja alkalmából közöljük le a Magyar Eszperantó Szövetség alnöke: Dr. Dudich Endre c.professzor előadásának szövegét a Földről. Az előadásra 2005.február 22-én a Farkasné Tatár Éva asszony vezette Budapesti Eszperantó Klubban került sor.

Pásztor Lászlóné

Az előadás címe:

**Rabszolgái vagy gyermekei vagyunk-e a Földnek?
Gaia Története – vidám história-e?**

Okaze de tago de la Tero ni prezentas prelegon pri la Tero de sinjoro D-ro Profesoro Endre Dudich, vicprezidanto de Hungaria Esperanto - Asocio. La prelego okazis la 22-an de februaro 2005, en la Budapeŝta E-klubo de s-ino Éva Farkas -Tatár.

Lászlóné Pásztor

Sklavoj aŭ idoj de Tero ni estas?

Historio de Gaia – ĉu gaja historio?

1. La komenco

Ĉu estis, ĉu ne estis, je la triono de unu de la brakoj de unu el la spiralaĵoj **galaksioj** de la **Universo** troviĝis flav-luma **astro** de la klaso K, ĉirkaŭ kiu antaŭ proksimume kvar kaj duono miliardoj da jaroj formiĝis sistemo de **planedoj**, ĉefe pere de gravita mas-koncentriĝo.

Inter la planedoj de tre variaj dimensioj kaj de – dank'al diferenciga kristaliĝo – tre malsama materia konsisto troviĝis unu, kiu orbitis trans la infere varmega zono de metaloj kaj ĝis la frostige glaciaj mondoj, sur kies surfaco la kondiĉoj estis agrablaj, taŭgaj por la apero de vivo bazita sur **proteinoj** kaj **DNA**-oj (dezoksi-ribonuklein-acidoj).

Laŭ nia nuntempa scio, la **unuaj vivuloj** aperis antaŭ ĉ. 3,8 miliardoj da jaroj, verŝajne sur la limsurfaco inter la atmosfero, la hidrosfero kaj la solida krusto de Tero. Ili organiziĝis je ĉeloj, poste je plurĉelaj organismoj, plantoj, fungoj kaj animaloj.

La **fotosintezo** de la verdaj plantoj liberigis ĉiam pli da oksigeno, riĉigante la oksigen-enhavon de la atmosfero. En la karbonataj ŝeloj fiksiĝis ĉiam pli da **CO₂** (karbondioksido), iĝante konsista parto de karbonataj rokaĵoj, ekzemple kalkoŝtonoj. La vivularo konsistiganta la **biosferon** rapide multobliĝis kaj variigis. La vivuloj antaŭ ĉ. 420 milionoj da jaroj paŝo post paŝo konkeris la seklandon, poste ankaŭ la malsupran parton de la atmosfero, kaj iĝis grava faktoro de la plua evoluo de la planedo, de **Gaia** (antikva greka nomo de la diino-patrino Tero).

La historio de nia Tero ne estas komprenebla kaj interpretebla alimaniere, nur kiel *aro de geologiaj kaj biologiaj procezoj, senĉesa, mult-faktora inter-agado de la vivuloj kaj ties ĉirkaŭaĵo (vivmedio), kies unusola konstanta karakterizo estas la ne-konstanteco, la ŝanĝiĝo.*

2. La vivularo

La evoluo de Gaia ne estis senperturba. Influis ĝin tiaj *teraj faktoroj*, kiel la moviĝoj de la litosferaj platoj, la montariĝoj, la ŝanĝiĝoj de kontinentoj kaj maroj (transgresoj kaj regresoj), la vulkanismo, la renversiĝoj de la magnetaj polusoj. Krome efikis ankaŭ eksterteraj, *kosmaj faktoroj*: eble eĉ eksplodo de supernovo, sed tucerte falo surteren de kometoj kaj meteoritoj. Ĝis nun okazis sep „galaksiaj vintroj”, frostaj glaciepokoj. La vivularo suferis almenaŭ kvinfoje teruran pereon. Sed, kiel la mita fenikso reviviĝanta el siaj cindroj, la biosfero ĉiam regeneriĝis, produktis kaj disvastis novajn formojn de vivuloj, kreante novajn *ekosistemojn*.

La (ĝis nun) lasta grand(ioz)a **formorto** okazis antaŭ proksimume 65 milionoj da jaroj. Tiun Karakterizas la malapero de la senplumaj **dinosaŭroj**, de la **aminitoj** kaj pluraj aliaj grupoj de vivuloj. Post la epoko de la **reptilioj** sekvis tiu de la **mamuloj**.

Inter tiuj-ĉi kreskante gravan rolon ludis la **primatoj** (simioj). Ĉ. antaŭ 33 milionoj da jaroj aperis la „homformaj simioj” (Pongidoj).

1. A kezdet

Egyszer volt, hol nem volt, a **Világmindenség** egyik spirális csillagrendszerének, **galaxisának** egyik karja harmadában volt egyszer egy K-osztály-beli sárga **csillag**, amely körül úgy jó négy és fél milliárd éve **bolygórendszer** alakult ki, jórészt gravitációs csomósodással.

Az igen különböző méretű és a differenciált kristályosodás folytán nagyon változatos összetételű bolygók között akadt egy, amely a pokolforró fémövezeten túl, de még a dermesztő jégvilágokon innen keringett, és amelynek felszínén kellemes-alkalmas viszonyok alakultak ki a **fehérje-DNS** alapú élet megjelenéséhez.

Mai tudásunk szerint az **első élőlények** mintegy 3,8 milliárd éve jelentek meg, valószínűleg a Föld légköre, vízburka és kőzetkérgé határfelületén. Sejtte, majd többsejtű élőlényekké szerveződtek: növényekké, gombákká és állatokká.

A zöld növények **fotoszintézise** egyre több oxigént termelt, megnövelve a levegő oxigén-tartalmát. A mészvázakban pedig mind több széndioxid kötődött meg és vált a karbonátos kőzetek – pl. mészkő – alkotórészévé. A **bioszféra**t alkotó élővilág gyorsan szaporodott és egyre változatosabbá vált. Az élőlények kb. 420 millió évvel ezelőtt meghódították a szárazföldet, majd a légkör alsó részét is, és fontos tényezőjévé váltak a bolygó, **Gaia** további fejlődésének. (**Gaia** – anyabolygónk, a Föld istennőjének ókori görög neve.)

Földünk története nem érthető meg és nem értelmezhető másként, csak *geológiai és biológiai folyamatok együtteseként, az élőlények és környezetük folytonos, soktényezős kölcsönhatásaként, amelynek egyetlen állandó vonása a nem-állandóság, a változás.*

2. Az élővilág

Gaia fejlődése nem volt zavartalan. Befolyásolták olyan *földi tényezők*, mint a kőzetlemezek mozgásai, a hegységképződések, a szárazföldek és tengerek eltolódásai (előnyomulásai és visszahúzódásai), a vulkáni tevékenység, a mágneses pólusok átfordulásai. Emellett földön kívüli, *kozmosz tényezők* is hatottak: talán szupernova robbanás is, de üstökös - és meteoritbecsapódások bizonyosan, és eddig hét „galaktikus tél”, fagyos jégkorszak. Az élővilág legalább ötször nyörnyű pusztulást szenvedett. De mint hamvaiból a fönix, mindig regenerálódott, új életformákat termelt ki és terjesztett el, új *ökoszisztémákat* hozott létre.

Az (eddig) utolsó nagy (szabású) **kihalás** kb. 65 millió éve történt, jellemzője a toll-nélküli **dinozauruszok**, az **ammonitiszek** és több más élőlénycsoport eltűnése. A **hüllők** uralmát felváltotta az **emlősöké**.

Ezek között mind nagyobb szerepet játszottak a **főemlősök**. Mintegy 33 millió évvel ezelőtt megjelentek az emberszabású majmok (Pongidae).

3. La fenomeno Homo

Antaŭ ĉ. 20 milionoj da jaroj komencis la evoluo de tiu branĉo, al kiu ni dankas nian ekziston. Laŭ nia nuntempa scio la **Homo fabrikanta** ilojn (ne nur *uzanta* ilojn!) aperis antaŭ

ĉ. 3 jarmilionojn, ie en Afriko. Tiatempe ĉirkaŭ la suda poluso de Tero okazis grand-skala glaciigo. Fakte tio daŭras eĉ nun: Antarkton ja kovras dikega glacio.

La pra-homoj migris norden pro la malboniĝo de la klimato, laŭlonge de la vulkanoj troviĝantaj en la geologie tre aktiva *Granda Rifta valo* de orienta Afriko, trans la kanjono de *Olduway*. Sed ili falis en kaptilon, ĉar antaŭ ĉ. 2 milionoj da jaroj komenciĝis glaciepoko ankaŭ en la norda duonsfero de Tero.

Laŭ nia nuntempa scio alternis **ses glacialoj** kun pli varmaj interglacialoj. (Antaŭ nelonge ni sciis nur pri kvar, ne pri ses.) Verŝajne ni troviĝas nun en interglacialo, kaj – kontraste al la ĝenerala opinio – en ties malavarmiĝanta fazo.

La ilojn fabrikanta, poste rekte staranta Homo (*Homo habilis*, poste *Homo erectus*) aperis ankaŭ en Eŭrazio, migrinte probable tra la rifta valo de *Jordano*. El centra Azio iuj grupoj migris okcidenten, aliaj orienten.

Antaŭ 0,5 milionoj da jaroj okazis gravega, “prometea” evento. la ekuzo de fajro (ekde Vértesszőlős en Hungario ĝis Ĉu-ku-tien en Ĉinio, proksime al Pekino), poste ties aktiva ekbruligo. Tiuj estis la unuaj paŝoj sur la longa vojo levanta la Homon al la rango de geologia faktoro.

La alternado de glaciaj kaj interglaciaj (pli proksime al la ekvatoro: pluvaj kaj sekaj) fazoj rezultis je forta “*selekta premo*”, pliakcelante la evoluon. Sed tio – jen gravega novaĵo! – manifestiĝis plie je la nivelo de la menso / socio ol je la strikte biologia nivelo.

La konkuron por adaptiĝo gajnis, kontraŭ la neandervalo tipo, la crô-magnona tipo, **Homo sapiens sapiens**. Estas ankoraŭ disputata, kiel okazis, kiomgrade perforte, ĉu eble per Kaina genocido.

Antaŭ ĉ. 30 000 jaroj aperis la unuaj signoj, desegnaĵoj kaj pentraĵoj sur la muroj de grottoj en la mediteranea karsta regiono (Altamira en Hispanio, Lescaux en Francio), kiuj parte ankoraŭ ne estas kontentige interpretitaj.

3. Az Emberi jelenség

Kb. 20 milió éve vette kezdetét a fejlődésnek az az ága, amelynek mi a létezésünket köszönhetjük. Jelenleg úgy tudjuk, hogy a már eszközt *készítő* (nem csak *használó*) **Homo** kb. 3 millió éve jelent meg, valahol Afrikában. Akkoriban a Föld déli sarkvidékén nagyszabású eljegesedés volt folyamatban (Antarktiszon ma is tart: vastag jégtakaró borítja.)

Az előemberek észak felé vándoroltak az éghajlat romlása elől, a földtanilag igen aktív keletafrikai *Nagy Hasadékvölgy* vulkánjai mentén, az *Olduway* szurdokon át. Ámde csapdába kerültek, mert kb 2 millió évvel ezelőtt jégkorszak kezdődött a Föld északi féltekéjén is.

Mai ismereteink szerint hat (nemrég még úgy tudtuk, hogy csak négy) **glaciális**, jeges időszak váltakozott melegebb interglaciálisokkal. Alighanem most is egy interglaciálisban vagyunk, a köztudattal ellentétben annak is a “hűlő” szakaszában.

Az eszközkészítő, majd felegyenesedett Ember (*Homo habilis*, majd *Homo erectus*) Euráziában is megjelent, valószínűleg a *Jordán* hasadékvölgyén át. Középázsiból egyes csoportok nyugat, mások pedig kelet felé vándoroltak tovább.

Mintegy félmillió éve döntő, “prométeuszi” esemény következett be: a tűz használata (Vértesszőlőstől a Kínában, Peking közelében levő Csu-ku-tien-ig), majd a tűzgyújtás. Ezek voltak az első lépések azon a hosszú úton, amely során az Ember földtani tényezővé vált.

A jéges és jégközi (az egyenlítőhöz közelebb esős és száraz) éghajlati szakaszok erős “*kiválasztódási nyomást*” eredményeztek, meggyorsítva a fejlődést. Ez azonban – és ez igen fontos újdonság! – már inkább tudati-társadalmi, semmint szorosabb értelemben vett biológiai szinten érvényesült.

Az alkalmazkodási versenyt a neandervölgyi típussal szemben a crô-magnoni, a **Homo sapiens sapiens** nyerte meg. Az még vitás, hogy ez mennyire erőszakosan történt, esetleg káini népirtással.

Kb. 30 000 éve jelentek meg az első jelek, rajzok és festmények a mediterrán karsztvidék barlangjainak falain (Altamira Spanyolországban, Lescaux Franciaországban). Ezek részben még nincsenek kielégítően értelmezve.

4. Epokoj de Ŝtono, Kupro, Bronzo kaj Fero

Aperis la unuaj varoj de komerca interŝanĝo: la **obsidiano** (nigra vulkana vitro), krudmaterialo por (tranĉ)iloj kaj armiloj, kaj la ĉefa praŭlo de ĉiuj juveloj, la **sukceno** (ŝtoniĝinta rezino de praarboj). La trovlokoj de obsidiano kaj sukceno disvolvis je gravaj homaj setlejoj, kaj jam en la lasta inter-glacialo estiĝis la unuaj komercaj vojoj. La nord-suda “*Vojo de sukceno*” konektis la Baltan maron kun la Mediteranea maro. Ĝi pasis tra la areo, kie pli poste, en la romia epoko ekzistis la urbo Savario (la nuntempa Szombathely en Hungario).

Dum la (ĝis nun) lasta glacialo ekzistis glacia ponto tra la markolo de *Behring*. Do, en pluraj sinsekvaj “ondoj”, variaj popolgrupoj povis migri per piede el nordorienta Azio al Nordameriko. Tie ili migradis pli kaj pli suden, ĝis la glacia *Tero de Fajro*. Tio estis eble la plej longa marŝo en la historio de la homaro. Notindas, ke al Sudameriko verŝajne alvenis homgrupoj ankaŭ mar-voje, el la insuloj de Pacifika oceano.

Antaŭ ĉ. 9 000 jaroj la regreso (degelo) de la lasta norda glacikovraĵo tre plialtigis la marnivelon (en iuj regionoj “diluvie”). Sekve de tio, la vivkondiĉoj iĝis eĉ pli konvenaj en Meza kaj Suda Eŭropo kaj Antaŭa Azio. Okazis la t.n. *Neolitika (nov-ŝton-epoka) revolucio*.

Tion karakterizas la t.n. **megalitaj** (“grand-ŝtonaj”) konstruaĵoj, ekzemple Stonehenge en Britio, progreso de la agrokultivado (parte per akvumado / irigacio), kaj de la bestobredado. Ekstis unue “fermitaj” vilaĝoj, poste jam veraj urboj. Ekzemple Jeriĥo en la valo de Jordano, Mohenĝo-daro kaj Harappa en la valo de Indo.

La *subdukcio* (subŝoviĝo) de la Afrika plato de la litosfero sub la Azian platon daŭras eĉ nun. En tiu tektonike aktiva zono estiĝis interalie *kuproercoj*. Tio ebligis la homojn produkti, per

fando en fajro, metalan kupron. La **Epoko de Kupro** komenciĝis en Anatolio kaj Trakio (nuntempa suda Bulgario) preskaŭ samtempe kun la antaŭmenciitaj gravaj eventoj.

Per la ekkono kaj ekuzo de *stano* kiel aloja metalo komenciĝis la **Epoko de Bronzo**. Tio okazis verŝajne en la sumera urbo Ur en Mezopotamio. Oni ekspluatis kuŝejojn de stano-ercoj malkovritaj en la montaro *Taŭro* (= Virbovo) en Malgranda Azio, kaj severe gardis la „industrian sekreton” de la procezo de fando kaj alojigo(parte ankaŭ kun plumbo).

La Regiono de Saharo iĝis ĉiam pli kaj pli arida, transformiĝante el savano je dezerto. La homa kulturo de la nordafrika savano, pri kiu atestas la rokmurpentraĵoj de Tassili retiriĝis al la verda valo de *Nilo* – naskiĝis Egipto. En Mezopotamio, inter la riveroj *Tigro* kaj *Eŭfrato*, disvolviĝis la kulturo de la **Sumeroj**, bazita sur akvumado (irigacio).

En ambaŭ regionoj estiĝis ĉiam pli kompleksaj homaj komunumoj, ekde la urboŝtatoj ĝis la nivelo de imperioj. La bezono por antaŭdiri iujn naturfenomenojn gravajn por la agrikultivado kreis la astronomion kaj la matematikon. Por registri la agojn de produktado kaj komerco, kaj por savi la kreskantajn sciojn, naskiĝis la **skribo**, uzante piktogramojn / ideogramojn kaj signojn de silaboj, skribitajn sur argiltabeloj, respektive ŝtonaj platoj kaj kolonoj. Formiĝis la socia tavolo de pastroj-astronomoj kaj skribistoj, kies rolo kaj influo daŭre kreskis.

La ĉefa sekreto de la sukcesoj de la **Hetita Imperio** (en Malgranda Azio) estis la monopolo de la *feraj armiloj* fabrikitaj el la ercoj de malgrandaziaj minejoj (en la montaro *Taŭro*). Kun la disvastiĝo de fero, la ŝancoj pli-malpli egaligis en la tuta mediteranea regiono. Ene de la **Epoko de Fero** nur la (plurfoja) invento de bonkvalita ŝtalo alportis epokfaran novaĵon, favore al la konkeranta *Islamo* (klinoj de Damasko kaj de Toledo).

La surmaran komercon regis la **Fenicianoj** navigantaj laŭlonge de la marbordo kaj de insulo al insulo. Ili vojaĝis eĉ tra la kolonoj de Heraklo (= *Gibraltaro*), eble ĝis la stano-erckuŝejoj de *Kornvalo* (Cornwall) en Britio. Ili jam uzis metalajn monerojn, kaj inventis la unuan alfabeton (tiu de Ugarito), la bazon de nia nuntempa skribo. Cetere tiu havis signojn (literojn) nur por la konsonantoj (kiel eĉ nun la araba kaj hebrea skriboj).

Daŭrigo sekvas en la maja gazeto

4. A Kő-, Réz-, Bronz- és Vas-kor

Megjelentek az első kereskedelmi csereárucikkek: az **obszidián** (fekete vulkáni üveg), eszközök és fegyverek nyersanyaga, és minden ékszerek legfőbb őse, a **borostyánkő** (ősi fák megkövesedett gyantája). Ezek lelőhelyei fontos településekké fejlődtek, és már az utolsó jégközi időszakban kialakultak az első kereskedelmi útvonalak. Az észak-déli “*Borostyán-út*” a Balti tengert kötötte össze a Földközi-tengerrel. Áthaladt azon a vidéken, ahol később, a római korban Savaria állt (a mai Szombathely).

Az (eddig) utolsó glaciális idején jég-híd jött létre a Behring-szoroson. Így, több egymást követő hullámban, egyes népcsoportok gyalog át tudtak kelni ÉK-Ázsiából Északamerikába. Ott dél felé vándoroltak tovább, egészen a jeges *Tűzföldig*. Alighanem ez volt a leghosszabb menetelés az emberiség történetében. Megjegyzendő, hogy Délamerikába valószínűleg tengeri úton is érkeztek embercsoportok, a Csendes-óceáni szigetekről.

Mintegy 9 000 évvel ezelőtt az utolsó északi jégtaikaró visszahúzódása (olvadása) folytán megemelkedett a tengerek szintje (néhol özönvíz-szerűen). Az életfeltételek még kedvezőbbekké váltak Közép - és Déleuropában, valamint Előázisában. Bekövetkezett az ún *Újkőkori forradalom*.

Erre a **megalitikus** ("nagy-köves") építmények jellemzőek, pl. a Stonehenge Britanniában, továbbá a (részben öntözéses) földművelés és az állat-tenyésztés fejlődése. Először "zárt" falvak jöttek létre, majd már valódi városok (pl. Jerikó a Jordán völgyében, Mohendzso-daro és Harappa az Indus völgyében).

Az Afrikai kéreglemeznek az Ázsiai lemez alá való *szubdukciója* (betolódása) ma is tart. Ebben a tektonikailag igen aktív zónában többek között *rézérc* is jöttek létre. Ez lehetővé tette fém-réz előállítását, tűzben való megolvasztással. A **Rézkor** Anatóliában és Trákiában (a mai Délbulgáriában) kezdődött, csaknem egyidőben az említett fontos eseményekkel.

Az *ón*, mint ötvözőfém megismerésével megkezdődött a **Bronzkor**. Ez valószínűleg a mezopotámiai Úr városában történt. A kisázsiai *Taurusz*-hegységben felfedezett ónérctelepeket fejtették, és szigorúan őrizték az olvasztás és a (részben ólmot is használó) ötvözés folyamatának „ipari titkát”.

A Szahara vidéke mind szárazabb lett, szavannából sivataggá vált. Az északafrikai szavanna emberének kultúrája, amelyről a Tasszili sziklafal-rajzok tanúskodnak, visszavonult a *Nilus* Zöld völgyébe – megszületett Egyiptom. Mezopotámiában, a *Tigris* és az *Eufratész* folyók közén, kifejlődött a **sumérok** öntözéses kultúrája.

Mindkét vidéken egyre összetettebb emberi közösségek jöttek létre, a városállamoktól a birodalmakig. Egyes a mezőgazdaság számára fontos természeti jelenségek előrejelzésének igényéből megszületett a csillagászat és a matematika. A termelés és kereskedelem adatainak rögzítésére és a növekvő tudásanyag megőrzésére megszületett az **írás**, kép /fogalom-, majd szótag-jelekkel, amelyeket agyagtáblákra, illetve kőtáblákra és oszlopokra írtak. Kialakult a csillagász-papok is írások társadalmi rétege, amelynek szerepe és befolyása egyre nőtt.

A kisázsiai **Hettita Birodalom** sikereinek fő oka a kisázsiai (*Taurusz*-hegységi) bányák ércéből készített *vas-fegyverek* monopóliumában rejlett. A vas elterjedésével az esélyek nagyjából kiegyenlítődték az egész Meditaneumban. A **Vaskorszakon** belül csak a jóminőségű acél (ismételt) felfedezése hozott korszakalkotó újdonságot, a hódító *Iszlám* javára (damaszkuszi és toledói pengék).

A tengeri kereskedelem a tengerpart mentén és szigetről-szigetre hajózó **föníciaiak** kezében volt. Elhajóztak még Heraklész oszlopain (Gibraltáron) túlra is, lehet, hogy egészen a brittaniai Cornwall ónérc-telepeiig. Már fém-pénzérmekeket használtak, és feltalálták az első, az (ugariti) ábécét, mai írásunk alapját. Egyébként ez csak a mássalhangzókat jelölte (mint az arab és a héber írás ma is).

Folytatása következik a májusi újságban.

Kalendárium

1868.április 1-én született *Lengyel Pál* nyomdász, a hazai és nemzetközi eszperantó mozgalom korai időszakának kiemelkedő alakja. 1900 és 1904 között az ő szekszárdi nyomdájában készült az eszperantó mozgalom központi lapja, a *Lingvo Internacia* /A Nemzetközi Nyelv, amelynek Lengyel egy ideig a szerkesztője is volt. 1904-ben Franciaországba költözött, és Párizsban alapított kiadóvállalata egészen 1914-ig az eszperantó kulturális élet egyik központja volt. 2006.július 3-8-ig ünnepi megemlékezés lesz Szekszárdon.

1894.április 8-án született *Raymond Schwartz* francia eszperantista író. Elsősorban az eszperantó nyelv játéklehetőségeit feltáró humoros írásaival vált ismertté, azonban komoly hangvételű prózai művei is igen jelentősek.

1909.április 11-én született és 1994.szeptember 20-án halt meg *Reto Rosetti*. Svájci volt, de kora gyermekkorától Angliában élt. A pedagógiaművészeti egyetemi kar vezetője, professor volt. 1928-tól eszperantista. Az Eszperantó Világszövetség „Esperanto” c. lapját 1954-1955-ben szerkesztette. Munkatársa volt a „Literatura Mondo/ Irodalmi Világ” c.-lapnak / a 2. és a 3. időszakban/. „A nizzai irodalmi szemlének” is. Kezdeményezője és több évig a titkára volt az Eszperantó Világszövetség Szépművészeti Versenyeinek. Az Angol Antológia prózai szerkesztője / 1957 / . 33 elbeszélést szerkesztett / Szilágyival, 1964-ben / és szerkesztője a *Kincsenek*, az eszperantista novellagyűjteménynek / *Vatréval*, 1989-ben/. Közreműködött az „A nemzetközi nyelv, Tények az Eszperantóról c. művek megalkotásában.

Művei:

Oázis / költemények a Négyes c. kötetben 1952 / , A ruhaujjból / novellák 1955 / , Hegyes Ceruza / költemények 1959 / , Othello / Shakespeare tragédiájának fordítása, 1960/, Robert Burns: Dalok, versek és szatírák / fordítás 1977 / , 33 Elbeszélés, Szerkesztője: Reto Rosetti és Szilágyi Ferenc: *La Laguna Régulo*:kiadva 1964 / , William Auld az Eszperantó Antológiában 1984.

Olvassák el Reto Rosetti verseit:

Medve Szolgálat, Két költemény, Kalocsay Kálmánhoz, Szerzők-Regények-Novellák / Elbeszélések.

Olvassák el a Baldur Ragnarson cikkeit a Rosetti fivérekéről:

Rosetti fivérek: A Tapasztalat élesíti az ítélőképességet.

Edmund Grimley-Evans /Anglia/ javaslata alapján az eszperantó wikipédiából:

<http://eo.wikipedia.org/wiki/RetoRosetti>

<http://www.esperanto.net/literaturo/autor/rrossetti.html>

1920.áprilisában jelent meg Németországban a *Heroldo de Esperanto* / *Az Eszperantó Hírnöke* / című lap első száma Teo Jung szerkesztésében.

Pásztor Lászlóné

La 1-an de aprilo 1868 naskiĝis *Paŭlo Lengyel* la presisto, elstarulo de la frua epoko de la hungarlanda kaj internacia esperanto movado. Inter la jaroj 1900 kaj 1904 en sia presejo pretiĝis „La Lingvo Internacia”, la centra gazeto de la Esperanto mondmovado, kiun li ankaŭ redaktis dum iu tempo.

En 1904 li translokiĝis al Parizo, kie sia eldon-entrepreno estis la centro de esperanta kultura vivo ĝis 1914.

Je lia memoro inter la 3- a kaj la 8-a de julio 2006, memorfesto okazos en urbo Szekszárd.

La 8-an de aprilo en 1894, naskiĝis *Raymond Schwartz* franca esperantista verkisto. Li iĝis fama ĉefe per siaj la ludeblecojn malkovrantaj skribaĵoj de la lingvo Esperanto, sed ankaŭ siaj prozaj verkoj estas tre valoraj.

La 11-an de aprilo 1909 naskiĝis *Reto, Mario Rosetti* kaj mortis la 20-an de septembro 1994. Li estis sviso, de frua infaneco loĝanta en Britujo. Profesoro, estro de fakultato pri art-pedagogio. Esperantisto de 1928. Redaktis „*Esperanton*” de UEA / 1954-1955/. Kunlaboris al „*Literatura Mondo*” / 2-a kaj 3-a perodoj /, „*La nica literatura revuo*”. Iniciatinto kaj plurjara sekretario de la Belartaj Konkursoj de UEA. Estis proza redaktoro de *Angla Antologio* / 1957/. Redaktis 33 rakontojn / kun Szilágyi, 1964 / kaj *Trezoro*, la Esperanta novelaro / kun Vatré, 1989/. Kunlaboris al la *Internacia Lingvo, Faktoj pri Esperanto* / 1954/.

Verkoj:

Oazo (poemoj en Kvaropo 1952), El la Maniko (Noveloj 1955), Pinta Krajono (poemoj 1959), Otelo (Traduko de tragedio de Shakespeare 1960), Robert Burns: Kantoj, poemoj kaj satiroj (Traduko 1977) / 33 Rakontoj, Red: de Reto Rosetti kaj Ferenc Szilágyi. *La Laguna Régulo*, 1964/ William Auld en Esperanto antologio 1984.

Legu poemojn de Reto Rosetti:

Ursa Servo, Du poemoj, Al K. Kalocsay
Aŭtoroj – Romanoj – Noveloj / rakontoj /

Legu artikolon de Baldur Ragnarson pri la fratoj Rosetti.

Fratoj Rosetti:

Sperto saĝon akriĝas.

Laŭ propono de samideano Edmund Grimley – Evans, Britujo

<http://eo.wikipedia.org/wiki/RetoRosetti>

<http://www.esperanto.net/literaturo/autor/rrosetti.html>

En aprilo de 1920, en Germanio aperis la unua numero de „Heroldo de Esperanto”, kion Teo Jung redaktis.

Lászlóné Pásztor

Nagymama meséli, hogy:

A kis cica beteg

Komor otthon a hangulat
a cica beteg,
a nyirkos hideg szél miatt
fázott szegény meg.
A kis kedves szenved mostan
Bántja a hurut,
óh, jaj, fáj a feje, orra,
még a lába is!

A bundáját simogattam,
de nem dorombolt,
tejescskével kényeztettem,
nyögött óh jaj, ő.
Anyucija táplálta őt
Kolbász szelettel
Minjo elfordítá fejét,
S mondta, hogy „Kösz’ – Nem!”
Végül édes ágyat talált
a mi barátnőnk.
A meleg puha papucsban
megágyazott ő.
Gyermekeim figyeljeteK,
Minjo szundít már.
Meggyógyítja őt az alvás
hajnalhasadtán.

Avinjo rakontas, ke:

Minjo malsanas

Regalas hejme morna sento
Minjo malsanas,
pro humida frosta vento
Malvarmumis ŝi.
Karulino nun suferas
pro la kataret’,
kapo, nazo ŝin doloras,
Eĉ la piedet’!

Felon ŝian mi karesis,
ŝi ŝpinadis ne,
per la lakto dorlotetis,
Ĝemis ŝi, ho ve!
La patrino ŝin regalis
Per la kolbaset’,
Minjo nur la kapon klinis,
diris dankon ne.
Fine trovis liton dolĉan
Nia amikin’.
en pantoflon varman, molan,
enlitiĝis ŝi.
Infanetoj, nur silentu,
Minjo kuŝas jam.
Resanigos ŝin la dormo
Antaŭ nova tag.’

A *Minjo* szó nőstény macskakölyköt jelent a finn nyelvben.
La vorto: „*Minjo*” katidino signifas en la finna lingvo.

Ez a vers, /melynek szerzője a finn Samuli S./ és a márciusi újságunkban levő Nagymamánál című vers is egy finn mesekönyvben szerepel, melyre a következők vannak írva: „A kis történeteket egy finn tankönyvből fordították le egy japán város eszperantista csoportjának kérését teljesítve.” Ezt és a márciusi újságunkban levő Nagymamánál c. finn verset is *Irja Klemola* fordította le eszperantó nyelvre Sylvia Hämäläinen közlése szerint.

Magyarra fordította Pásztor Lászlóné

A fordítást ellenőrizte: Dr Jáki Ferenc úr, az Eszperantó Világszövetség tiszteletbeli örökös tagja, a magyarországi Eszperantó Vizsga Bizottság elnöke.

Ĉi tiu poemo, kies aŭtoro estas Samuli S. finna verkisto, kaj la poemo „Ĉe la Avinjo” en la marta numero de nia gazeto troviĝanta, apartenas al fabellibro. Sur ĝin la sekva teksto estas legebla: ”ETAJ RAKONTOJ” tradukitaj de finna legolibro por plenumi la peton de Esperantosocieto en japana urbo.” Ambaŭ poemojn kaj la rakontojn tradukis instruistino *Irja*

Klemola, Avinjo, kaj sendis ilin al iu japana Esperanto klubo; laŭ sciigo de nia finna samideanino Sylvia Hämäläinen. Al la hungara tradukis: s-ino Lászlóné Pásztor.

La tradukon kontrolis: sinjoro D-ro Francisko Jáki, dumviva kaj honora membro de UEA, prezidanto de la hungaria Esperanto Ekzamena Komitato.

Lászlóné Pásztor

MAGYARORSZÁGI KIRÁNDULÁSOK
Diósgyőr
Újabb felvirágzás. Mátyás és Beatrix korában
5. rész

Mátyás király sokszor megfordult a várkastélyban, vadászatokat rendezett a Bükk hegységben, amire a környék számos népi elnevezése is utal: Királyasztal, Királykút stb. Politikai eseményekről nem maradt feljegyzés a várral kapcsolatban. Viszont biztos adatok bizonyítják, hogy a várkastély „második fénykorában” jelentős építkezés és reneszánsz stílusú kőfaragások ékesítették Diósgyőrt. Itt dolgozott többek között István kassai kőfaragó és alkotásaival jelen van Giovanni Dalmata, a kor jelentős szobrásza. Az ő műve a márvány oltártöredék, amely a helyreállítási munkák során került elő. Lehet, hogy ez része annak az alkotásnak, amelyet a pálos kolostor falából emeltek ki. A reneszánsz keretben ülő Madonna oldalain van Szent Katalin ill. Lucia. A diósgyőri töredéken a megrongált fej és angyal látható. Ez utóbbit a körbástya falában találták és a vár kápolnájában állhatott. Ezek a töredékek a Vármúzeumban láthatók, Mátyás király kőcímerével, márványfaragványokkal együtt, melyek olasz mesterek munkái. A várkápolnából került a mostani református templomba az intarziás díszes ülőpad is, melyet a művészet történet „Diósgyőri stallum” néven ismer. Mátyás király halála /1490/ után a várat újból a királyné Anna kapta meg férjétől II. Ulászlótól. Utána II. Lajos felesége Habsburg Mária a tulajdonos. Ő az utolsó magyar királyné a vár tör ténetében. Emlékét érdekes maradvány hirdeti: Felső - Borsod Ragály nevű községében egy későbbi kastély falába beépítve találták meg azt a párkányt, amelynek latin nyelvű felirata viseli Mária nevét és az 1525-ös évszámot. Tehát, ilyen messzire kerültek a vár pusztulása után annak díszes kövei. /A kastély kb. 30 km távolságra van Diósgyőrtől./

Folytatása következik

Pásztor László

HUNGARLANDAJ EKSKURSOJ
Diósgyőr
Nova prospero en epoko de reĝo Matiaso kaj Beatrica
Parto 5.

Reĝo Matiaso multfoje restadis en la fortikaĵkastelo; li aranĝis ĉasadojn en Bükk montaro, je kio aludas ankaŭ multaj popolaj nomoj de la ĉirkaŭaĵo: Tablo de la reĝo, Puto de la reĝo ktp. Pri politikaj okazintaĵoj ne ekzistas notoj. Sed certaj indikoj pruvas, ke en la „dua prospero” de la fortikaĵkastelo okazis signifa konstruado, kaj renesancaj skulptaĵoj ornamis la vilaĝon. Ĉi tie laboris inter aliaj ŝtonskulptisto Stefano el la urbo Kaŝša / nun Košice / kaj ĉeestis per liaj kreaĵoj Giovanni Dalmata elstara skulptisto de la epoko. Lia verko estas la marmoraltaro, kies fragmenton oni trovis dum la rekonstruadaj laboroj. Ĉi tiu fragmento eble estas parto de ties arta kreaĵo, kion oni levis el muro de la paŭlana klastro. En la renesanca kadro sidas Madono, sur ties flankoj estas sankta Katarino kaj sankta Lucia. Sur la Diósgyőr-a fragmento estas videbla la difektita kapo kaj anĝelo. Ĉi tiun lastan oni trovis en muro de la rondbastiono, sed eblas, ke tiu stareblis en kapejo de la fortikaĵo. Ĉi tiuj fragmentoj estas videblaj en la fortikaĵmuzeo, kune kun la ŝtonblazono de reĝo Matiaso kaj marmorskulptaĵoj, kiujn verkis italaj majstroj. El la fortikaĵkapelo en la nunan reformatan kalvinistan preĝejon trafis ankaŭ tiu marketaja ornama sidbenko, kiun la arthistorio konas „La pastra sidejo de Diósgyőr”. Post morto de reĝo Matiaso / 1490 / la fortikaĵon denove la reĝino, la francdevena Anna ricevis de sia edzo Vladislao la dua. Poste edzino de Ludoviko, la posedanto estiĝis Maria Habsburg. Ŝi estis la lasta hungara reĝino en historio de la fortikaĵo. Ŝian memoron anoncas interesa trovaĵo: en vilaĝo ragály de la supera Borsod / Boršod/ departemento. En muron enkonstruite de iu pli malfrua kastelo oni ektrovis tiun kornicon, kies latina skribo enhavas la nomon Maria kaj la 1525-an jarnumeron. Post pereado de la fortikaĵo tiel malproksimen atingis ties ornamaj ŝtonoj. / La kastelo estas pr. Je 30 km-ojn de Diósgyőr. /

Daŭrigota estos

László Pásztor

Itthon történt még márciusban

Március 15-én emlékeztek meg országszerte az 1848-as forradalom és szabadságharc 158. évfordulójáról. Budapesten a Kossuth téren volt az ünnepélyes zászló felvonás, majd az ország vezetői emlékeztek meg a forradalomról és a szabadságharcról. Ez után az ünneplők a Múzeumkertbe vonultak, ahol szintén ünnepi műsorra került sor. Hasonló program zajlott az ország valamennyi nagy városában , így Miskolcon is.

Enlande okazis ankoraŭ en marto

La 15-an de marto oni rememoris tutlande pri la 1848-a Revolucio kaj Liberecbatalo de la Hungaroj. En Budapeŝto sur la placo Kossuth / Koŝŝut / okazis la solena flagohiso, poste la estroj da Hungario membris en siaj paroloj pri la 158. datreveno de la Hungara Revolucio kaj Liberecbatalo. Post la okazo la festantoj iris al ĝardeno de la Nacia Muzeo, kie ankaŭ okazis festa programo. Similaj okazis ankaŭ en ĉiuj grandaj hungaraj urboj, tiel ankaŭ en Miskolc.

Petőfi Sándor: Nemzeti Dal

Talpra magyar, hí a haza!
Itt az idő, most vagy soha!
Rabok legyünk, vagy szabadok?
Ez a kérdés, válasszatok! -
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Rabok voltunk mostanáig,
Kárhozottak ős apáink,
Kik szabadon éltek-haltak,
Szolgaföldben nem nyughatnak.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!
Sehonnai bitang ember,
Ki most, ha kell, halni nem mer,
Kinek drágább rongy élete,
Mint a haza becsülete.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Fényesebb a láncnál a kard,
Jobban ékesíti a kart,
És mi mégis láncot hordunk!
Ide veled, régi kardunk!
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

A magyar név megint szép lesz
Méltó régi nagy híréhez;
Mit rákentek a századok,
Lemossuk a gyalázatot!
A magyarok istenére
Esküszünk!
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Hol sírjaink domborulnak,
Unokáink leborulnak,
És áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket.

Sándor Petőfi: Nacia Kanto

Ek, hungaro! La patrian
Vokon aŭdu! Nun, se iam!
Aŭ plu sklavi aŭ liberi:
jen demand'! Ĉu konsideri?
Je la dio de l' hungaroj
diras ni,
ĵuras ni, ke jugon plu ne
tiras ni!

Ni ĝisnune estis sklavoj,
kaj damnitaj la praavoj,
ĉar vivintaj en libero,
Ilin premas sklava tero.
Je la dio de l' hungaroj
diras ni,
ĵuras ni, ke jugon plu ne
tiras ni!
Tramp' sentaŭga ja poltrone
timas morti, se bezone,
ŝatas pli la vivon vantan,
Ol honoron patrolandan!
Je la dio de l' hungaroj
diras ni,
ĵuras ni, ke jugon plu ne
tiras ni!

Ĉeno rustas, glavo flamas,
glav' la brakon pli ornamas,
Ĉu ni tamen ĉenon trenu?
Praa glavo, vin ni prenu!
Je la dio de l' hungaroj
diras ni,
ĵuras ni, ke jugon plu
ne tiras ni!

Ree brilos nia lando,
inde je l' malnova grando,
koton de centjaroj hontaj
Nun ni estas delavontaj!
Je la dio de l' hungaroj
diras ni,
ĵuras ni, ke jugon plu ne
tiras ni!

Kie niaj tomboj estos,
nepoj genuflekse festos,
bene en la preĝon dankan
Plektos nian nomon sanktan.

A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Je la dio de hungaroj
diras mi,
ĵuras ni, ke ĵugon plu ne
tiras ni!

Petőfi Sándor gyűjtő hatású versét Dr. Kalocsay Kálmán fordította esperantó nyelvre.

La ekbruligefikan poemon de Aleksandro Petőfi esperantigis D-ro Kolomano Kalocsay.

A fénykép Petőfi Sándor költő szobrát mutatja Encs városában 2006.március 17-én.

La foto montras skulptaĵon de poeto Aleksandro Petőfi, je la 17-a de marto 2006, en urbo Encs /Enĉ /

Megemlékezés II. Rákóczi Ferenc születésének 330.évfordulójáról

Dr. Evva Margit eszmetársunk meghívására a Pásztor házaspár részt vett azon az ünnepségen, melyet a Rákóczi-Szövetség abaúji szervezete rendezett II. Rákóczi Ferenc születésének 330. évfordulója alkalmából, az északmagyarországi Encs városban 2006.március 17-én.

II. Rákóczi Ferenc fejedelem 1676.március 27-én született Borsiban, a mai Szlovákia területén levő birtokukon. Édesanyja Zrínyi Ilona, Zrínyi Miklósnak a költőnek és a török ellen harcoló hadvezérnek az unokahúga volt. *II.Rákóczi Ferenc vezette a magyarságnak a Habsburg uralom elleni szabadságharcát 1704 - 1711.* A szabadságharc elbukott, a Nagyságos fejedelem Rodostóban, Törökországban halt meg száműzetésben. Egykori háza falán - amely múzeum - örmény, török és magyar nyelvű márványtábla őrzi II.Rákóczi Ferenc emlékét. Hazahozott hamvait 100 éve temették el újra. Nyughelye a kassai dóm altemplomában van, a mai Szlovákiában.

A programok:

- *Dr. Tamás Edit* történész beszélt a történelemformáló Rákóczi családról.

- *Mészáros Kálmán* hadtörténész a kuruc tisztikarról beszélt.

- *Dr. Evva Margit* helytörténész a Nagyságos Fejedelmet és korát mutatta be az abaújiak-szemszögéből.

Ezután II.Rákóczi Ferenc fejedelem köztéri szobra előtt ünnepi műsor és koszorúzás következett.

A miskolci „Király Lajos” Eszperantó Baráti Kör nevében Pásztor László helyezte el a koszorút.

II. Rákóczi Ferenc fejedelem megkoszorúzott szobra

La florkronigita statuo de la princo Francisko Rákóczi la dua

Az ünnepségen az encsi „Váci Mihály” Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium tanulói, valamint a helyi zeneművészek mutatták be műsorukat.

Érdekességként emlékeztetek, hogy a „Kossuth” Rádió a műsorát minden reggel 4 óra 30 perckor a Rákóczi indulóval indítja.

Az ünnep fővédnöke Dr. Ódor Ferenc volt, Abaúj megye választott parlamenti képviselője.

Rememoro pri la 330. jara datreveno de la naskiĝo de Ferenc Rákóczi la dua

Je invito de nia samideanino D-ro Margareta Evva, la geedzoj Pásztor partoprenis tiun feston, kiun la Abaúj departementa organizo de la Rákóczi-Asocio aranĝis okaze de la 330. jara datreveno de la naskiĝo de princo Ferenc Rákóczi la dua, en la Nordhungaria urbo Encs, la 17-an de marto 2006.

Princo Ferenc Rákóczi la dua, naskiĝis la 27-an de marto en 1676, en Borši, sur terbieno de la familio en teritorio de la nuna Slovakio. Lia patrino Ilona Zrinyi /Zrinji / estis kuzino de la fama kontraŭturkoj batalanta armilestro kaj poemverkisto Miklós Zrínyi. *Princo Ferenc Rákóczi la dua gvidis la kontraŭ - Habsburgan liberecbatalon de la Hungaroj, 1704-1711.* La liberecbatalo falis. La princa moŝto Ferenc Rákóczi la dua mortis en ekzilo en Rodosto / Rodoŝto / en Turkio. Sur muro de lia iama domo – kiu estas muzeo – armena, turka kaj hungarlingva tekstaj marmortabulo gardas memoron de princo Francisko Rákóczi la dua. Siajn terajn restaĵojn oni entombigis denove, antaŭ 100 jaroj. Li pace ripozas en la subpreĝejo de la katedralo en la urbo Kassa / Košice, sur teritorio de la nuna Slovakio.

Programoj estis:

- *D-ro Edit Tamás*, historiistino parolis pri la familio Rákóczi, kiel pri historion formanta familio.
- *Sinjoro Kálmán Mészáros*, milithistoriisto parolis pri la ofikaro de la armeo de kurucoj. (Kurucoj estis hungaraj liberecbatalantoj el la 17-18-a jarcentoj.)
- Samideanino *D-ro Margareta Evva*, lokhistoriistino parolis pri la princa Moŝto: kiel opinias pri li, la loĝantoj de la departemento Abaúj.

Poste antaŭ la busto de Ferenc Rákóczi la dua, okazis la memorprogramo kaj florkronadoj.

Nome de la miŝkolca „Király Lajos” EAR, sinjoro László Pásztor metis florkronon de rememoro. Dum la festo prezentis siajn programerojn gelernantoj de Encs urba „Mihály Váci” Gimnazio, Fakmezlernejo kaj Kolegio kaj la muzikartistoj prezentis siajn programojn. Kiel *interesaĵon oni notis*, ke *po matenoj* je la 4 horo kaj 30 minutoj, la hungara radio „Kossuth” komencas sian programon per muziko de „*Rákóczi-marŝo*”.

Ĉefpatrono de la festo estis D-ro Ferenc Ódor, elektita parlamenta deputito de la departemento Abaúj.

Haj kuruc' amik', kara kamarad'

/ Kuruca soldatkanto – esperantigis Eŭgeno Fuchs /

*Haj kuruc' amik' kara kamarad'!
Decas al bravul' gaja sintenad'!
Estu drinko, estu danco, festa festenad.'
Ĝi ne groŝojn, sed talerojn kostos, kamarad'.*

*Kara ne estas mia sango flu'.
Du, tri groŝoj nur ĝia taga lu'.
For la monon, poste fluu nia sango plu.
Por patrujo unu, inter malamikoj du.*

A kép Nagy Csaba zeneművészt mutatja, aki a Rákóczi korabeli, az 1700-as évek viseletének megfelelő zakóban tárogatóval ad elő kuruc dalokat Lajta László gyűjtéséből. A tárogató fűvós hangszer, melynek eredeti neve török síp.

Fényképezte: Pásztor László

La bildo montras sinjoron muzikartiston *Csaba Nagy (Ĉaba Nadj)* kiu vestite per Rákóczi epoka jako per „tárogató” prezentas „kuruc”-ajn kantojn el la kolekto de László Lajta. La „tárogató” estas speciala blovinstrumento, kies originala nomo estas: turka fajfilo.

Fotis: László Pásztor

KONZULTÁCIÓ

I. rész

2006. március 17-19-ig hét Közép - európai ország Eszperantó Szövetségének tanácskozása zajlott le Budapesten a Monte Kristo szállodában.

„Rendezni végre közös dolgainkat: ez a mi dolgunk, és nem is kevés.”

(József Attila: A Dunánál)

A fő programpontok voltak:

A reggeli ülészakot: Dr.Dudich Endre a MESZ alelnöke vezette

- 1.) Információk az Eszperantó Világszövetségről / Nanovfszky György a MESZ elnöke /
- 2.) Újdonságok az Európai Eszperantó Unióról / Dr. Molnár Lajos /
- 3.) A Visegrád-i Négyek tevékenysége / Dr. Dudich – Dr. Nanovfszky /
- 4.) Információk a képviselt országok részéről
- 5.) Vita az elhangzottakról. *A délutáni ülészakot Dr.Nanovfszky György vezette*
- 6.) MESZ: az eszperantó nyelvvizsgák rendszere Magyarországon /Szabó Imre /

- 7.) MESZ: Eszperantó az iskolákban / Dr. Bujdosó Iván /
- 8.) Az elhangzottak megvitatása
- 9.) Következtetések és javaslatok.

Kilenc külföldi vendég és hét magyar eszperantista vett részt a tanácskozáson.

A képviselt országok: Ausztria, Bulgária, Csehország, Horvátország, Magyarország, Lengyelország és Szlovákia voltak.

A II. rész a májusi számban következik – Dr. Dudich Endre tájékoztatása alapján Pásztor Lászlóné

KONSULTIĜO

De sep mezeŭropaj landaj Esperanto – asocioj Parto I.

Dato: 17-19 de marto 2006.

Loko: Hotelo Monte Kristo en Budapeŝto.

„ Niajn aferojn ordi fine, jen nia tasko, kaj eĉ ne malgranda!”

/ Attila József: Ĉe Danubo /

La ĉefaj programoj estis:

La matenan sesion gvidis: D-ro Endre Dudich, vicprezidanto de HEA

- 1.) Informoj pri UEA / D-ro György Nanovfszky, prezidanto de HEA /
- 2.) Novaĵoj pri EEU / D-ro Ludoviko Molnár /
- 3.) Visegrád-a Kvaropo (V-4) agado / Dudich – Nanovfszky /
- 4.) Informoj el la reprezentataj landoj
- 5.) Diskuto. *La posttagmezan sesion gvidis: D-ro György Nanovfszky*
- 6.) HEA: sistemo de la lingvoekzamenoj en Hungario / Imre Szabó /
- 7.) HEA: Esperanto en la lernejoj / D-ro Iván Bujdosó /
- 8.) Diskuto
- 9.) Konkludoj kaj rekomendoj.

La partoprenantoj venis el:

Aŭstrio:	Christian Eppler
Bulgario	Milčo Beloreški / observanto /
Ĉeĥio:	Petro Chradle / vicprezidanto /, Jana Melichárová / prezidanto /
Hungario:	D-ro György Nanovfszky / prezidanto /, D-ro Endre Dudich / vicprezidanto / Veronika Acsádi, D-ro Iván Bujdosó, doktorino Julianna Farkas-Molnár, D-ro Lajos Molnár / EEU respondeculo/, Imre Szabó / ĉefa ekzameninto /.
Kroatio:	Boris Di-Constanzo, Spomenka Stimec / sekretariino/
Pollando:	Aleksandr Zdechlik / vicprezidanto /
Slovakio:	Peter Balaž, Juraj Gondzur. – P. Balaž reprezentis ankaŭ EEU-n.

Laŭ sciigo de D-ro Endre Dudich:
Parto II. sekvos en la maja numero
s-ino Lászlóné Pásztor

Tudja Ön, hogy mikor van Húsvét és miért éppen akkor?

A keresztény egyházak szerint a Húsvét Krisztus feltámadásának az ünnepe. A 325. évi Nicea-i zsinat döntése óta ünneplik a tavaszi napéjegyenlőség utáni első holdtölte utáni első vasárnapon. E szerint változnak a keresztény kalendárium egyházi ünnepeinek időpontjai. Az ünnepet megelőzi a bűnbánat ideje, a Nagy böjt. Ennek utolsó hete a Nagyhét. A katolikusoknak a húsvéti áldozás kötelező.

A szertartások központja a feltámadási körmenet. Sok népszokás kapcsolódik az ünnephez.

Így például:

- A megszentelt ételek fogyasztása / bárány, sonka, tojás, kalács, stb./
- Locsolkodás parfümmel, / vagy tiszta hideg vízzel leönteni a lányokat, hogy ne „hervadjanak” el, hanem frissek legyenek/,
- Festett húsvéti tojás ajándékozása.

A „Pasqua” eredetileg a zsidóság *Pészak* ünnepéből származik, amely az egyiptomi szolgaságból való megszabadulás ünnepe. A keresztény értelmezés az, hogy Krisztus, kereszthalála és felámadása által megváltotta az egész emberiséget a bűn rabságából. A magyar „Húsvét” szó a böjti idő végét jelenti.

***Minden olvasónknak kellemes
Húsvétot kívánunk!***

Ĉu vi scias kiam estas Pasko kaj kial ĝuste tiam?

Laŭ la kristanaj eklezioj Pasko estas festo de la resurekto de Jesuo Kristo. Ekde decido de la sinodo de Niceo / jaro 325/ oni festas ĝin la unuan dimanĉon post la unua plenluno sekvante la printempan elvinokson. Laŭ tio ŝanĝiĝas la datoj de la kristana kalendaro. La feston antaŭas tempo de la pentofarado, la tn: Karesmo, la Granda Fasto. Ties lasta semajno estas la Sankta Semajno. Por katolikoj deviga estas la Paska Komuniigo.

La centro de la ceremonioj estas la procesio de la resurekto. Multe da popolkutimoj rilatas al la festo.

Ekzemple:

- manĝoj de benitaj manĝaĵoj /ŝafideto, ŝinko, ovo, kuko...ktp/
- parfumado /aŭ nur per pura malvarma akvo surverŝi la fraŭlinojn por, ke ili ne „velkiĝu”, sed estu freŝaj /
- kaj donaco de farbita Paska-ovo.

La vorto „Pasqua” originale devenas el festo Pesak de la judaro, kiu estas festo de la liberiĝo el la egipta sklaveco. La kristana ekzegeco estas tio, ke Kristo redemptis la tutan homaron de la sklaveco de la peko pere de sia kruzcmorto. La hungara vorto „Húsvét” signifas la ĉeson de la fasto tempo, laŭvorte „Preno de viando”.

Ni deziras agrablan Paskon al niaj legantoj!

Utazás Kínába

Dr. Halász József

A vasutas eszperantisták legfontosabb rendezvénye az IFEF – Kongresszus / Internacia Fervojoista Esperanto Federacio / ez teljes joggal tekinthető hagyományos rendezvénynek, hiszen az idén már az 58. Kongresszus lesz. A kongresszusok helyszínei eddig Európa különböző városaiban voltak.

Mi magyarok, négy és félszer láttuk vendégül az IFEF- Kongresszusok résztvevőit. Először 1962-ben a 14. kongresszus alkalmából Budapesten fogadtuk a vasutas eszperantistákat.

Programja, szervezése és a résztvevők száma miatt ezt a kongresszust „arany” kongresszusnak is nevezik. Az IFEF- Kongresszusok történetében akkor volt a legtöbb kongresszusi résztvevő, több mint 1000 személy.

A második magyarországi Kongresszus helyszíne Balatonfüred volt, 1962-ben. A Kongresszus szervezői, ingyenes kongresszusi részvételre hívtak meg minden országból 2-2 fiatal eszperantistát. Ez a kongresszusa „jósívűség kongresszusa” nevet kapta.

A harmadik kongresszus 1995-ben volt hazánkban, Pécsen, ahová 23 országból érkeztek a résztvevők.

Külföldi kollégáink ismét Budapesten kívántak kongresszuszozni, tehát 2000-ben immár negyedszer hívtuk meg őket hazánkba.

Különleges kongresszusnak adott otthont Sopron városa 2004-ben. Szakmailag a Kongresszus a GYSEV vasúthoz kapcsolódott, amely egy osztrák-magyar magánvasút.

Ebből jött az ötlet, hogy osztrák kollégáinkkal közös kongresszust rendezzünk. Tehát, a munka és az érdem fele a miénk, a másik fele osztrák kollégáinké volt.

Az idén történelmi kongresszus lesz az IFEF esetében. Első ízben lesz a Kongresszus Európán kívül. Kínai kollégáink hívták meg a vasutas eszperantistákat, hogy Kínában vegyenek részt a Kongresszuson. A vendéglátó ország több mint 5000 éves történelemmel, a világ legnépesebb országa, a vendéglátó város, Sanghaj pedig Kína legnagyobb városa. A kongresszus időpontja: 2006.május 6-13.

Sajnos, a nagy távolság miatt nagyon költséges részt venni ezen a kongresszuson. Magyarországról kb.10 személy fog Kínába utazni. Mint e szerencsések egyike, képviselni fogom városunkat is.

Bár vasutas kongresszusról van szó, mégis repülőgépen fogunk utazni. Elméletileg utazhatnánk vonattal is. Információim szerint az utazás csak oda kb. két hétig tartana, és a hálókocsi költsége magasabb, mint a repülőgépé.

Úti tervünk szerint május 2-án indulunk Budapestről Párizsba. Ott átszállunk és Pekingbe utazunk. Három napot töltünk *Pekingben* és nevezetes helyeket fogunk meglátogatni / Császári palota/.Tien' an men tér. Mennyei oltár. Nagy Fal. És hasonlók /

Május 6-án érkezünk *Sanghajba*, ahol részt veszünk a kongresszuson. A kongresszus alatt gazdag programunk lesz./ Szakmai és mozgalmi események, egynapos és félnapos kirándulások/

A Kongresszus után *Guilin* városba utazunk, amely turisztikai hely. Kínai mérték szerint egy kis hely, melynek „csak” 300 ezer lakosa van. Ottani programunkban a városnézésen kívül szerepel egy hajókirándulás a Li folyón, és egy félnapos kirándulás az „Elefánt ormány” hegyhez.

Utazásunk utolsó ázsiai megállója *Hongkong városa*. Két napos tartózkodás után repülőgéppel utazunk Párizsba és onnan Budapestre. Május 17-én érkezünk haza.

Kíváncsisággal és izgalommal készülünk a hosszú és biztosan nagyon érdekes utazásra.

Dr. Halász József

Vojaĝo al Ĉinio

D-ro Jozefo Halász

La plej grava Internacia aranĝiĝo de la Fervojistaj Esperantistoj estas la Kongreso de IFEF. Oni plenrajte povas rigardi ĝin ttradicia aranĝaĝo, ja ĉi-jare okazos jam la 58-a Kongreso. La lokoj de la Kongresoj ĝis nun troviĝis en diversaj urboj de Eŭropo.

Ni, hungaroj jam kvar kaj duonfoje gastigis la partoprenantojn de IFEF-Kongresoj. Unuafoje ni akceptis la fervojistajn Esperantistojn en Budapeŝto en 1962 okaze de la 14-a Kongreso.

Ĉi tiun kongreson pro ĝiaj programo, organizado kaj pro la nombro de la partoprenantoj oni nomas „Ora Kongreso”. En la historio de IFEF-Kongresoj tiam partoprenis la plej multe da kongresanoj, pli ol mil personoj.

La loko de la dua Hungarlanda Kongreso estis en 1982 Balatonfüred. La organizantoj de la Kongreso po 2 junajn Esperantistojn invitis el ĉiu lando senpage kongresi. Ĉi tiu Kongreso ricevis la nomon „Kongreso de la Bonkoreco”. La tria Kongreso en nia lando okazis en 1995 en urbo Pécs, kien alvenis la kongresanoj el 23 landoj. Niaj eksterlandaj kolegoj deziris kongresi denove en Budapeŝto, do ni invitis ilin en 2000 jam la kvaran fojon, en nian patrolandon. Al speciala Kongreso donis hejmon urbo Sopron en 2004. La Kongreso fake ligiĝis al fervojo GYSEV, kiu estas aŭstra-hungara privata fervojo. Pro tio venis la ideo aranĝi komunan Kongreson kun niaj aŭstraj kolegoj. Do, unu duono de la laboro kaj merito estis nia, la alian duonon posedis niaj aŭstraj kolegoj.

*Ĉi-jare estos historia Kongreso en la vivo de IFEF. Unuafoje la kongreso okazos ekster Eŭropo. Niaj ĉinaj kolegoj invitis la Fervojistajn Esperantistojn kongresi en Ĉinion. La gastiganta lando kun pli ol 5000 jara historio, estas lando kun plej granda loĝantaro en la mondo, kaj la gastiganta urbo estas *Ŝanhajo*, la plej granda urbo de Ĉinio.*

La dato de la Kongreso estas inter la 6-a kaj 13 de majo 2006.

Bedaŭrinde, pro la granda distanco estas multekoste partopreni ĉi tiun kongreson. El Hungario ĉirkaŭ dek personoj vojaĝos al Ĉinio. Kiel unu el ĉi tiuj feliĉuloj mi veturos per aviadilo. / Teorie ni povus vojaĝi ankaŭ per trajno. Laŭ miaj informoj la vojaĝo nur tien daŭrus ĉirkaŭe du semajnojn, la bileto de la litvagono kostus pli ol tiu de la aviadilo./

Laŭ la vojaĝplano ni ekveturos el Budapeŝto al Parizo la 2-an de majo. Tie ni ŝanĝos aviadilon kaj veturos al Pekino. *En Pekino* ni pasigos tri tagojn, kaj vizitos famajn lokojn. /Imperia palaco. Tien' an men placo. Templo de la Ĉielo. Granda Muro. Ks./

La sesan de majo ni alvenos en Ŝanhajon, kie ni partoprenos la Kongreson. Dum la Kongreso ni havos riĉan programon. / Fakaj kaj movadaj aranĝaĵoj, bankedo, unutaga kaj duontagaj ekskursoj./

Post la Kongreso ni veturos al urbo *Guilin*, kiu estas turisma loko. Laŭ mezuro de Ĉinio ĝi estas malgranda urbo kiu havas „nur” 300 mil loĝantojn. En nia programo troviĝas tie krom la urborigardado, ŝipekskurso sur la rivero Li, kaj duontaga ekskurso al monto „Elefanta Rostro”. Dum la vojaĝo nia lasta azia haltejo estos *urbo Honkongo*. Post dutaga restado ni veturos per aviadilo al Parizo, kaj de tie al Budapeŝto. Ni alvenos hejmen la 17-an de majo.

Kun scivolemo kaj ekscito ni preparas nin al la longa kaj certe tre interesa vojaĝo.

D-ro Jozefo Halász

*Dr. Ferenczy Imre ŭr, az ŭjsaĝunk, az Ēszakmagyarorszagi Hĭr revizoranak betegsĕge miatt az aprilisi ŝamot a Magyarorszagi Eszperantŭ Szŭvetsĕg alelnŭke **Dr. Dudich Endre** c. profeszor ŭr lektorĕlta.*

*La vicprezidanto de Hungaria Esperanto-Asocio: **D-ro Profesoro Endre Dudich** lektoris la aprilan numeron de nia gazeto Nordhungaria Informo, pro malsano de D-ro Imre Ferenczy.*

NORDHUNGARIA INFORMO

Pásztor László H-3530. Miskolc, Király u.25. 2/2.

Tel.: + 36 70 206 1739

Retpošto / E-Mail: pasztor.laszlo4@chello.hu

Weblap / Retpaço: <http://members.chello.hu/pasztor.laszlo4>